

Datum

2020-03-18

Vår referens

Fredrik Bengtsson

Enhetschef

Yttrande över utredningen En utvecklad vattenförvaltning - Betänkande av vattenförvaltningsutredningen (SOU 2019:66) från Miljödepartementet MN-2020-1126

Sammanfattning

Yttrande över utredningen En utvecklad vattenförvaltning - Betänkande av vattenförvaltningsutredningen (SOU 2019:66) från Miljödepartementet. Utredningen föreslår att arbetet med vattenförvaltningen behöver utvecklas och förstärkas både på nationell nivå och avrinningsområdesnivå för att bli mer effektivt och få större genomslag. Miljönämnden instämmer i det utredningen kommit fram till. Det är i nuläget oklart om förslaget innebär ytterligare kostnader för kommunen och för det fall att full kostnadstäckning från staten inte sker ställer sig kommunen kritiska mot förslaget.

Förslag till beslut

1. Miljönämnden svarar på remiss enligt förvaltningens förslag till yttrande.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelsen, daterad 2020-03-18
- Bilaga 1, En utvecklad vattenförvaltning (SOU 2019:66)

Beslutsplanering

Miljönämnden, 2020-03-24

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Kommunstyrelsen har översänt en remiss En utvecklad vattenförvaltning (SOU 2019:66) till bland annat miljönämnden för yttrande. Svar önskas senast 2020-03-31.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 14 september 2017 (dir. 2017:96) att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda och utvärdera ansvarsfördelningen, beslutanderätten och organiseringen av myndigheterna inom vattenförvaltningen.

Dagens organisation är otydlig och arbetet bör i stället organiseras utifrån ordinarie förvaltningsstruktur. Den nuvarande organisationen kan inte fullt ut säkerställa lokal förankring eller ett arbete på avrinningsområdesnivå. Det är viktigt att vattenförvaltningen har tillräckliga ekonomiska resurser för att kunna fullgöra sina uppgifter. Arbetet inom vattenförvaltningen behöver utvecklas och förstärkas både på nationell nivå och avrinningsområdesnivå för att bli mer effektivt och få större genomslag. Det finns behov av ökad samordning inom den akvatiska övervakningen och arbetet med kunskapsunderlag behöver fortsatt utvecklas. Uppgiften att besluta om miljö kvalitetsnormer behöver stärkas och arbetet med planering av åtgärder behöver utvecklas både på nationell strategisk nivå och på konkret avrinningsområdesnivå. Det behövs förstärkt vägledning från nationella myndigheter. Det är också viktigt med utvecklad samverkan och delaktighet, och det finns behov av referensgrupper på både avrinningsområdesnivå och nationell nivå.

Åtgärdsarbetet hos statliga myndigheter och kommuner behöver förstärkas och det behöver vidtas fler konkreta fysiska åtgärder i vattnen. För detta behövs förstärkt finansiering. Utredningen föreslår att om det behövs för att den status som fastställts för vattenförekomsterna inom åtgärdsområdet ska kunna nås ska länsstyrelsen, tillsammans med övriga berörda myndigheter och kommuner, ta fram förslag till och fastställa ett gemensamt delåtgärdsprogram för ett åtgärdsområde. Det ska avsättas medel till länsstyrelserna arbete med avrinningsområdessamordning.

Utredningen betonar att Havs- och vattenmyndigheten, SGU, länsstyrelserna och övriga berörda myndigheter och kommuner ska samverka med varandra för en effektiv vattenförvaltning. En ny bestämmelse om detta införs i vattenförvaltningsförordningen. Skyldigheten att, när det är lämpligt, bilda referensgrupper för samverkan med olika intressenter förtydligas. Länsstyrelser bör ansvara för lokala referensgrupper för vattenförvaltningsarbetet på avrinningsområdesnivå. När det är lämpligt kan medlemmarna i befintliga vattenråd utgöra grunden till en lokal referensgrupp. Havs- och vattenmyndigheten bör ansvara för en nationell referensgrupp för att säkerställa information till och medverka av berörda branschorganisationer och relevanta organisationer från det civila samhället.

Utredaren har bland annat tagit fram en konstitutionell analys av dagens organisatoriska lösning, genomfört en internationell kartläggning samt intervjuat företrädare för ett stort antal myndigheter, kommuner och andra aktörer. Utredningen har tagit fram alternativa organisationsmodeller samt fört en löpande dialog kring de överväganden och förslag som har vuxit fram under arbetets gång.

Utifrån det som har framkommit i utvärderingen menar de att det behövs organisatoriska förändringar för att underlätta en effektiv, samordnad, förankrad och ändamålsenlig förvaltning av yt- och grundvatten som uppfyller ramdirektivets krav. De menar också att planeringsarbetet inom vattenförvaltningen behöver förändras i vissa delar för att öka effektiviteten.

Sammanställning över vad som främst berör kommuner

- Havs- och vattenmyndigheten tillsammans med SGU och övriga berörda myndigheter och kommuner ska ta fram underlag i form av ett förslag till åtgärdsprogram för distrikten.
- Vidare föreslås att länsstyrelser, kommuner och berörda myndigheter gemensamt ska genomföra en konkret åtgärdsplanering på avrinningsområdesnivå och gemensamt ta fram en operativ plan.

- Utredningen föreslår att det tydliggörs att Havs- och vattenmyndigheten, SGU, länsstyrelserna och övriga berörda myndigheter och kommuner ska samverka med varandra för en effektiv vattenförvaltning. Myndigheterna ska själva bestämma hur den lokala samverkan i åtgärdsplaneringen ska utformas i varje avrinningsområde.
- Om det behövs för att den status som fastställts för vattenförekomsterna inom åtgärdsområdet ska kunna nå ska länsstyrelsen, tillsammans med övriga berörda myndigheter och kommuner, ta fram förslag till och fastställa ett gemensamt delåtgärdsprogram för ett åtgärdsområde.
- Utredningen föreslår att Havs- och vattenmyndigheten och SGU även fortsättningsvis ska ansvara för att ta fram föreskrifter och vägleda övriga myndigheter och kommuner om hur vattenförvaltningsarbetet ska bedrivas.

Förändrad organisation

- Länsstyrelserna ska följa upp resultaten av de åtgärder som de genomfört och svara för yttranden och statlig kontroll av kommunala beslut i vissa mål och ärenden som avser verksamheter och åtgärder som påverkar vattenmiljön.
- Havs- och vattenmyndigheten ska tillsammans med SGU och övriga myndigheter och kommuner ta fram underlag till den nationella handlingsplanen och åtgärdsprogrammen.

Åtgärdsarbetet

- Utredningen gör bedömningen att det är viktigt att skapa goda förutsättningar för genomförandet av både administrativa och fysiska åtgärder. Det är vidare viktigt att formerna för samverkan mellan myndigheter och kommuner respektive mellan privata och offentliga aktörer utvecklas. Vattenråden är viktiga och det är angeläget att uppmuntra fortsatt engagemang i denna typ av sammanslutningar. Utredningen bedömer att särskilda insatser behövs för att uppmuntra till ökat fysiskt åtgärdsarbete.
- På avrinningsområdesnivå föreslår utredningen att kommunerna ges en tydligare roll, bland annat genom att de ska delta i åtgärdsplaneringen. Utredningen betonar att det är viktigt att de myndigheter och kommuner som har tagit fram och gemensamt står bakom en operativ plan eller delåtgärdsprogram också tar ansvar för att verkställa de åtgärder som tagits med. Var och en ska ansvara för de åtgärder som man har bidragit med. I förvaltningsplanen ska även anges om planerade åtgärder inte har vidtagits och motiveras varför.

Övervakning

- Utredningen föreslår att Havs- och vattenmyndigheten och SGU, inom sina respektive ansvarsområden, tar över vattenmyndigheternas ansvar för att ta fram distriktsvisa övervakningsprogram. Det är väsentligt för möjligheten att åstadkomma effektiva övervakningsprogram att detta sker i nära samverkan med Naturvårdsverket, länsstyrelser och kommuner samt berörda utförare.
- Utredningen bedömer att kommuner och verksamhetsutövare borde kunna bidra med mer underlag i form av bland annat mätdata än vad som sker i dag. Kommuner och verksamhetsutövare kan ofta ha mycket god kunskap om vatten som kan vara värdefullt att få med i kartläggningsarbetet. Utredningen vill därför lyfta fram att kommuner och

verksamhetsutövare, och ibland även andra aktörer, bör involveras mer i arbetet med att ta fram kunskapsunderlag och att detta bör ske på ett tidigt stadium. Särskilt kommunerna bör ha en aktiv roll i att ta fram underlag till kartläggnings- och analysarbetet. Den lokala kunskapen som finns i kommunerna om avrinningsområdena behöver komma in som underlag till länsstyrelsernas arbete. Detta förutsätter nära samverkan mellan länsstyrelser och kommuner.

Kunskapshöjande insatser till kommunerna

- Det har i utvärderingen framkommit att en vanlig fråga från kommunerna till länsstyrelserna handlar om miljö kvalitetsnormerna för vatten. Både från länsstyrelser, kommuner och andra har det betonats att kunskapshöjande insatser gentemot kommuner är viktiga.
- Det behövs bättre samordnad tillsynsvägledning.

Tillsyn enligt miljöbalken

- Flera åtgärder i åtgärdsprogrammen handlar om tillsyn. Flera aktörer har i utvärderingen framfört att tillsyn är ett bra verktyg men det behövs en bättre tillsynsvägledning samordnad över landet. Det har betonats vikten av att tillsynen vid länsstyrelser och kommuner kopplas ihop med vattenförvaltningen. Myndigheterna måste stå upp för sina regler och använda den lagstiftning som finns. Det har också pekats på att det är hög personalomsättning inom tillsynen och att det är svårt att rekrytera kompetent personal. Det finns möjlighet att finansiera kommunal miljö tillsyn genom tillsynsavgifter.

Finansiering

- Medel till länsstyrelserna för att finansiera stöd till kommunerna
- Utredningen bedömer att det generella statsbidraget till kommunerna kan behöva ökas för att kompensera för ökade kostnader för samordning av planeringsarbetet på avrinningsområdesnivå.
- Utredningen bedömer vidare att samtliga myndigheter kan behöva ytterligare resurser för åtgärdsarbete. Dessa medel ska i så fall äskas inom ramen för den ordinarie budgetprocessen.
- Utredningen föreslår även att regeringen ska ge en myndighet eller särskild utredare i uppdrag att ta fram ett förslag på hur en vattenförvaltningsavgift kan utformas. Avgiften är avsedd att stimulera arbete med vissa fysiska åtgärder
- De medel som i dag finansierar vattenmyndigheternas verksamhet bör omfördelas till Havs- och vattenmyndigheten, SGU och samtliga länsstyrelser.
- Det föreligger förslag på ändring i av miljöbalken (1998:808) bland annat 5 kap, 8a § och ett förslag till en ny förordning.

Förvaltningens förslag till yttrande

Miljönämnden har valt att yttra sig över de delar av utredningen som direkt berör miljöförvaltningens arbete ur ett miljöstrategiskt samt ur tillsynsperspektiv enligt miljöbalken.

Miljönämnden anser att utredningen är väl genomförd och tydligt presenterad. Det beskrivs tydligt vilka delar av utredningen som behöver utvecklas vidare. Miljönämnden instämmer med det utredningen kommit fram till.

Miljönämnden anser att de ekonomiska konsekvenserna för Malmö stad av utredningens förslag är svåra att bedöma. Utredningen föreslår en möjlighet för kommunerna att få ökade generella statsbidrag för ökade kostnader men hur, och i vilken omfattning, detta ska ske är inte tydligt presenterat. Det är i nuläget därför oklart om förslaget innebär ytterligare kostnader för kommunen och för det fall att full kostnadstäckning inte sker ställer sig kommunen kritiska mot förslaget.

Barnkonventionen

Beaktande av barnkonventionen är inte aktuellt i detta ärende.

Samråd vid förslaget framtagande har skett med Rasmus Fredriksson, projektledare, Jeanette Silow, avdelningschef, avdelningen för miljö-och hälsoskydd samt med Henric Nilsson, enhetschef, miljöstrategiska avdelningen.

Rebecka Persson
Miljödirektör

Jeanette Silow
Avdelningschef